

boekbespreking

Jaco Berveling, **Hebben is houden/wat iedere verzamelaar en boekenliefhebber over zichzelf moet weten**. Uitgeverij Aspect 2009, 240 pagina's, € 19,95

ISBN 9059118693

waardering: twee sterren (van vijf)

Verzamelaars balanceren tussen liefde en gekte

copyright Carien Overdijk, november 2009

Kotszakjes, schoenlepels, mondharmonica's, kattensnorharen. Geen object in de wereld of iemand jaagt erop, vertelt Jaco Berveling in *Hebben is houden*. Na het binnenhalen van de buit volgt het rubriceren en het etaleren, breeduit in de woonkamer of veilig uit het zicht, op een zolderkamer. Vitrinekasten van Ikea lopen altijd goed.

Verzamelen is een universele neiging. Minimaal eenderde van de Britten en Noord-Amerikanen bouwt aan een collectie. Nederlandse cijfers zijn er niet, maar Berveling vermoedt met recht dat Nederlandse huizen niet minder privé-collecties bevatten. Excentriek zijn die overigens zelden. Wie rondvraagt, zal snel concluderen dat zaken als modelauto's, postzegels en dierenfiguurtjes de toptien halen.

De auteur vat het woord verzamelen ruim op. Hoewel hij zich vooral zegt te willen verdiepen in bibliofilie, waaiert zijn tekst voortdurend uit naar andere passies. Zo komt hij ook uit bij kinderlijk sparen, hamstergedrag en ziekelijke excessen als sorteerdwang en koopverslaving.

genadeklap

Aan kostelijkheden geen gebrek, zij het vaak tweedehands. 'Alle bibliofielen (...) zijn treurige, lelijke mannen met een meestal ernstig gestoorde vaderbinding en een droevig seksueel leven,' zei wijlen Boudewijn Büch al eens in NRC Handelsblad, en nu dus opnieuw bij Berveling. De eveneens verscheiden acteur Roef Ragas beschouwde zijn eigen boekenmanie echter 'eerder als sensualiteit (...), een esthetische aberratie.' Een allesverzamelaar, ditmaal wel uit de eerste hand: 'Mijn enige zorg is of de vloeren het nog houden.'

Een Amerikaan die sportschoenen verzamelt, vriest van ieder model drie paar in tegen verkleuring. Een Dylanverzamelaar verkoopt zijn geïmponeerde bezoekers 'de genadeklap' met de mededeling dat wat ze zien 'slechts ruilmateriaal' is. En bij veel mannen speelt volgens Berveling de zorg 'hoe krijg je je veroveringen langs je echtgenote?'

onevenwichtig

De auteur vindt de gangbare psychologische verklaringen voor verzamelwoede (Freudiaanse compensatie, angstbezwering, sociaal onvermogen, hebzucht, statusbejag) onbevredigend. In zijn inleiding belooft hij historische, sociologische, economische, sociobiologische en filosofische verklaringen. Daartoe doorploegde hij literatuur en interviewde hij, zonder nadere specificatie, 'verschillende fanatieke verzamelaars', vooral van boeken.

Had iemand maar op tijd nee geroepen. Het resultaat is een onevenwichtig betoog, vol zijsporen en hamstertrekjes. De eerste hoofdstukken ben je nog geamuseerd door de vele feiten en curiosa, daarna verknoeien cirkelredeneringen, vage speculaties en herhalingen de lol.

Bervelings dunne filosofische duiding (verzamelen is zin geven aan het leven) voegt weinig toe aan de psychologische. De historische beperkt zich tot aardige voorbeelden die illustreren dat verzamelen van alle tijden is.

Interessanter zijn de sociobiologische verklaring (jachtinstinct en spaardrift, bekend van honden en eekhoortjes, zou volgens hersenscans ook genetisch bij mensen zijn ingebakken) en de economische (ophopen van spullen is een belegging). Maar ook deze invalshoeken blijven lege kapstokken, omdat harde feiten ontbreken. Als verzamelen een oerdrift is, waarom dan maar bij eenderde van de bevolking? En hoeveel mensen verzamelen dan als belegging? Wat sparen deze winstjagers, en is geld wel hun voornaamste motief?

schaarste

De schrijver komt steeds terug bij ongrijpbare psychologische verschillen: tussen bibliofilie en bibliomanie, tussen verzamelen en hamsteren, tussen mannen en vrouwen. Hij formuleert slordig ('van oudsher ingesleten', 'schaarste is een belangrijke sociale drijfveer'), generaliseert veel en spreekt zichzelf tenslotte tegen. Na hoofdstukken vol platte bezitsdrang concludeert hij: 'Het gaat mensen uiteindelijk niet om materiële bezittingen (...) maar om het besef dat ze deel uitmaken van een groter geheel.' Ook dat baseert hij weer op psychologie: nostalgie en onsterfelijkheidszucht zijn de sleutelwoorden. Het is allemaal een beetje waar, maar vooral warrig.

Auteur, neem revanche. Beperk je tot de bibliofiel, of tot de gepassioneerde specialist, de kenner die jaagt op alle variaties binnen één soort. Dat kan wijn zijn, West-Indische literatuur of desnoods Scheringa-realisme. Maar ook, minder elitair, bierviltjes, voetbalshirts, porselein.

Of zoem in op die honderdduizenden virtuele verzamelaars, de lijstjesmakers die je in dit boek met een halve zin afscheept. Ook vogelaars, vliegtuig- en sterrenspotters lijken immers het verzamel-gen te bezitten.

Of analyseer hoe het gen op internet gedijt: met marktkramen (eBay, Marktplaats en gespecialiseerde winkeltjes), trefpunten (chatlists, fora, verenigingssites), showrooms. Een fascinerende wereld ligt voor het oprapen.